

Obsah

ÚVOD

iii

SEZNAM SYMBOLŮ

ix

1 STAVOVÉ CHOVÁNÍ LÁTEK

1

1.1	Stavové chování zředěných plynů	2
1.1.1	Ideální plyn	2
1.1.2	Viriální rozvoje	3
1.2	Stavové rovnice	5
1.2.1	Rovnice van der Waalsova	5
1.2.2	Rovnice Berthelotova	9
1.2.3	Rovnice Redlichova-Kwongova	9
1.2.4	Rovnice Soaveho a Pengova-Robinsonova	11
1.2.5	Moderní semiempirické rovnice	11
1.3	Teorém korespondujících stavů	12
1.3.1	Generalizovaný diagram kompresibilitního faktoru	13
1.3.2	Generalizovaný expanzní diagram	14
1.3.3	Další generalizované diagramy	15
1.4	Stavové chování kapalin	15
1.4.1	Saturační objem kapalin	16
1.4.2	Povrchové napětí	16
1.5	Stavové chování pevných látek	17
1.6	Závěr	18
1.7	Příklady	19

2 ZÁKLADY TERMODYNAMIKY

23

2.1	Nultý termodynamický princip. Teplota	24
2.2	První termodynamický princip	24
2.2.1	Práce, energie, teplo	24
2.2.2	Matematická formulace prvního termodynamického principu	27
2.2.3	Reakční teplo při $T = 298,15$ K. Zákon Kirchhoffův	29
2.2.4	Vnitřní energie a entalpie jako funkce (T, V) a (T, P)	32

2.3	Druhý termodynamický princip	34
2.3.1	Izotermní a adiabatická expanze. Poissonovy rovnice	34
2.3.2	Matematická formulace druhého principu. Funkce Helmholtzova a Gibbsova	39
2.4	Spojená formulace prvního a druhého principu	40
2.4.1	Entropie jako funkce proměnných (T,V) a (T,P)	42
2.4.2	Jouleův-Thompsonův koeficient	43
2.5	Třetí termodynamický princip	45
2.6	Závěr	45
2.7	Dodatek: Maxwellovy relace	46
2.8	Příklady	47
3	STATISTICKÁ TERMODYNAMIKA	51
3.1	Základy statistické termodynamiky	51
3.1.1	Postuláty statistické termodynamiky	51
3.1.2	Pravděpodobnost kvantového stavu systému	52
3.1.3	Termodynamické funkce z partiční funkce Q	54
3.2	Ideální plyn	55
3.2.1	Partiční funkce translační	57
3.2.2	Partiční funkce vnitřní	60
3.2.3	Chemické rovnováhy v ideálním plynu	66
3.3	Termodynamické funkce směsí	67
3.4	Tekutiny	68
3.4.1	Partiční funkce. Párový potenciál	68
3.4.2	Viriální rozvoj. Viriální koeficienty	70
3.4.3	Stavové rovnice	72
3.5	Mřížková teorie (regulárních roztoků)	74
3.6	Závěr	76
3.7	Dodatek: Určení pravděpodobnosti v kanonickém systému	77
3.8	Příklady	79
4	FÁZOVÉ ROVNOVÁHY ČISTÝCH LÁTEK	83
4.1	Molární veličiny	83
4.2	Fugacita čisté látky	87
4.3	Dvoufázové rovnováhy	89
4.3.1	Rovnováha kapalina-pára	89
4.3.2	Rovnováha pevná látka-pára a pevná látka-kapalina	90
4.3.3	Fázový diagram	91

4.4	Semiempirické vztahy	92
4.4.1	Rovnice Antoineova a Calingaertova-Davisova	92
4.4.2	Vztah pro výparné teplo, rovnice Wagnerova	94
4.5	Klasifikace fázových přechodů	95
4.6	Závěr	96
4.7	Příklady	97
5	FÁZOVÉ ROVNOVÁHY V ROZTOCÍCH	99
5.1	Parciální molární veličiny	100
5.1.1	Definice parciálních molárních veličin	100
5.1.2	Určení parciálních molárních veličin	103
5.1.3	Směšovací a dodatkové termodynamické funkce	105
5.2	Podmínky fázové rovnováhy v roztocích. Gibbsův zákon fází	106
5.2.1	Gibbsův zákon fází	106
5.3	Závislost μ na teplotě, tlaku a složení	107
5.3.1	Fugacita složky v roztoku	107
5.3.2	Aktivita složky v roztoku	109
5.4	Ideální roztok. Raoultův a Henryho zákon	110
5.4.1	Rovnováha kapalina-pára ideálního roztoku	111
5.4.2	Rozpustnost plynů	112
5.4.3	Koligativní vlastnosti	113
5.5	Reálné roztoky	114
5.5.1	Rovnováha kapalina-pára za nízkých tlaků	114
5.5.2	Rovnováha kapalina-pára za vyšších tlaků	116
5.5.3	Rovnováha kapalina-kapalina	117
5.5.4	Extrakce rozpouštědlem; extrakce superkritickým čí- nidlem	118
5.5.5	Rovnováha kapalina-pevná látka	120
5.6	Třísložkové soustavy	121
5.6.1	Rovnováha kapalina-pára	122
5.6.2	Rovnováha kapalina-kapalina	122
5.7	Závěr	124
5.8	Příklady	124
6	CHEMICKÁ ROVNOVÁHA	127
6.1	Podmínky chemické rovnováhy	128
6.1.1	Reakční izoterma	130

6.2	Volba standardního stavu	130
6.2.1	Chemické reakce v plynné fázi	131
6.2.2	Chemická reakce v kapalně fázi	133
6.2.3	Chemická reakce v pevné fázi	134
6.2.4	Chemická reakce v roztocích elektrolytů	134
6.2.5	Simultánní reakce	136
6.3	Chemická rovnováha v heterogenní soustavě	136
6.3.1	Chemické reakce v biochemických systémech	138
6.4	Určení standardní reakční Gibbsovy energie	140
6.4.1	Standardní reakční Gibbsova energie při $T = 298,15 \text{ K}$	140
6.4.2	Standardní reakční Gibbsova energie při obecné teplotě	141
6.5	Nernstova formulace třetího termodynamického principu	144
6.6	Závěr	146
6.7	Příklady	147
7	ROZTOKY ELEKTROLYTŮ	151
7.1	Základní termodynamické vztahy	151
7.1.1	Standardní stav. Aktivita. Střední aktivitní koeficient	151
7.1.2	Definice pH. Tlumící směsi	155
7.2	Galvanické články	158
7.2.1	Nernstova rovnice	158
7.2.2	Základní uspořádání	159
7.2.3	Typy poločlánků	161
7.2.4	Standardní rovnovážné napětí článku	163
7.3	Termodynamické a analytické aplikace	165
7.3.1	Termodynamické funkce z měření rovnovážného napětí	165
7.3.2	Potenciometrická titrace	167
7.4	Baterie, akumulátory, palivové články	168
7.5	Teorie Debyeova–Hückelova	170
7.5.1	Distribuční funkce v roztoku elektrolytů	170
7.5.2	Termodynamické funkce roztoků elektrolytů	173
7.6	Závěr	176
7.7	Příklady	176
	LITERATURA	181
	FYZIKÁLNÍ KONSTANTY	183